

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2017/18:3979

av **Christina Høj Larsen m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2017/18:108 Genomförande av säsongsanställningsdirektivet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett giltigt anställningsavtal eller ett bindande anställningserbjudande bör ligga till grund för ett tillstånd för säsongarbete och tillkännager detta för regeringen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/36/EU av den 26 februari 2014 om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för säsonganställning, kallat säsonganställningsdirektivet.

Regeringen föreslår bl.a. att det införs en ordning med tillstånd för säsongarbete. Tillstånd ska kunna beviljas utlänningar i tredjeländer som har erbjudits anställning som säsongarbetare i Sverige av en arbetsgivare som är etablerad här. Tillståndet ska beviljas i form av ett arbetstillstånd för säsongarbete, om vistelsen i Sverige inte är längre än 90 dagar. För längre vistelser ska ett kombinerat uppehålls- och arbetstillstånd för säsongarbete utfärdas. Regeringen föreslår att de bestämmelser som behövs för att genomföra direktivet huvudsakligen ska samlas i ett nytt kapitel i utlänningslagen. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2018.

Inledning

Syftet med säsonganställningsdirektivet är att säkerställa att säsongarbetskraft från länder utanför EU som arbetar i Europa temporärt har rimliga arbets- och levnadsförhållanden. Vänsterpartiet anser att det är av största vikt att löner och villkor för arbetskraftsinvandrare från tredjeländer inte är sämre än det som följer av de lagar

och kollektivavtal som gäller i Sverige. Det motverkar lönedumpning, osund konkurrens och utnyttjande.

Propositionen lämnar flera förslag som erbjuder ett relativt bra skydd mot risken att utnyttjas av oseriösa arbetsgivare. Vänsterpartiet ser därför i huvudsak positivt på de förslag som finns i propositionen för att skydda säsongsarbetare från tredjeländer.

I likhet med LO hade vi gärna sett hårdare sanktioner mot arbetsgivare som utnyttjar säsongsarbetare från tredjeländer. De förslag på sanktioner som lyfts fram i utredningen *Stärkt ställning för arbetskraftsinvandrare på arbetsmarknaden* (SOU 2016:91) hade med fördel kunnat övervägas och läggas fram inom ramen för denna proposition. Vi kan dock konstatera att regeringen gör en annan bedömning (prop. 2017/18:108 s. 96 f.). Vänsterpartiet förutsätter att regeringen, inom ramen för den proposition om åtgärder för att stärka arbetskraftsinvandrares ställning på arbetsmarknaden som är aviserad till september 2018, lägger fram förslag på hårdare sanktioner mot arbetsgivare som utnyttjar såväl säsongsarbetare som andra arbetstagare från tredjeländer.

Vår huvudsakliga invändning mot proposition 2017/18:108 är det faktum att regeringen inte utnyttjar den möjlighet som säsongsdirektivet ger för medlemsstaterna att bestämma om ett bindande anställningserbjudande eller ett giltigt anställningsavtal ska krävas för att ett tillstånd för säsongsarbete ska beviljas. Vänsterpartiet anser att regeringen borde ha utnyttjat denna möjlighet och infört ett sådant krav i propositionen.

I det följande redogör vi för Vänsterpartiets syn på arbetskraftsinvandring generellt och presenterar förslag på hur lagstiftningen skulle kunna förbättras för att motverka lönedumpning, osund konkurrens och utnyttjande av säsongsarbetare från tredjeländer.

Vänsterpartiets syn på arbetskraftsinvandring

Vänsterpartiet har länge drivit på för att införa mer generösa regler för arbetskraftsinvandring från länder utanför EU/EES-området. Dessvärre motsvarar de regler som infördes 2008 inte alls våra önskemål. Dagens regelverk sätter arbetstagare i en svårt underordnad beroendesituation och öppnar upp för utnyttjande. Arbete och konkurrens ska ske på lika villkor. Alla som jobbar i Sverige ska ha rätt till de löner och villkor som regleras i våra lagar och kollektivavtal, oavsett var man är född eller bosatt. Utnyttjandet av utländsk arbetskraft och dumpningen av löner och arbetsvillkor på den svenska arbetsmarknaden måste stoppas.

Argumenten för de regler som infördes 2008 var att det skulle bli lättare att rekrytera människor med specialistkunskaper utanför Sverige och EU/EES-området. I själva verket är det, med undantag för datorspecialister, framför allt till arbeten utan krav på särskild yrkesutbildning i låglönebranscher som människor har rekryterats från andra kontinenter. Tusentals ansökningar om arbetstillstånd har kommit in och beviljats för restaurangbiträden, diskare och städare samtidigt som det redan finns ett stort antal sökande till sådana jobb i Sverige. Det är alltså knappast beroende på kompetensbrist i landet som arbetsgivare rekryterar restaurangbiträden, diskare och städare från tredjeländer. Det mesta tyder i stället på att det är möjligheten att skaffa arbetskraft till löner långt under de nivåer som gäller i svenska kollektivavtal som lockar arbetsgivarna att rekrytera utomlands.

Det finns gott om dokumentation av hur utländska arbetare lurats hit under falska premisser och utnyttjats på det mest skamliga sätt. Såväl enskilda fackförbund som

medierna har, sedan reglerna infördes 2008, rapporterat om stora missförhållanden inom en rad branscher. Problembilden bekräftas även av Migrationsverket som anser att missbruket av nuvarande regelverk är omfattande.

Det svenska systemet för arbetskraftsinvandring från länder utanför EU har även kritiserats av OECD. I en utvärdering från 2011 konstaterade OECD att systemet präglades av brist på kontroll. OECD rekommenderade därför Sverige att förbättra kontrollen av löner och villkor så att de motsvarar det som utlovades i arbetstillståndet. Därefter har såväl den borgerliga som den socialdemokratiskt ledda regeringen vidtagit vissa åtgärder för att förbättra regelverket, men grundproblemen kvarstår: rekryteringen av arbetskraft från tredjeländer sker på arbetsgivarnas villkor, arbetserbjudanden är inte juridiskt bindande, kontrollen av löner och villkor är bristfällig, missförhållanden är fortsatt vanliga och sanktionsmöjligheterna gentemot arbetsgivare som utnyttjar arbetskraftsinvandrare är inte tillräckligt avskräckande.

Vänsterpartiet vill därför att arbetsgivaren ska kunna visa att rekryteringen bygger på en faktisk brist på arbetskraft. Arbetserbjudanden måste vara juridiskt bindande, och arbetstagare som träder fram och berättar om missförhållanden hos arbetsgivare ska få stanna i Sverige tillståndstiden ut. Vi vill även ha hårdare sanktioner gentemot arbetsgivare som utnyttjar arbetskraft från tredjeländer. Vi vill också att arbetsgivare som utnyttjar papperslösa ska göras skadeståndsskyldiga. För en rödgrön regering borde det vara självklart att driva fram en förändring som stärker villkoren för arbetstagare i en utsatt situation.

Bindande avtal i tillståndsprocessen

Enligt gällande rätt är anställningserbjudanden för arbetskraftsinvandrare från tredjeländer inte juridiskt bindande. Det gör det möjligt för oseriösa arbetsgivare att i ett anställningserbjudande ange lön och villkor som därefter inte gäller när arbetstagaren väl börjar arbeta i Sverige. Detta sker regelbundet, vilket fackföreningsrörelsen vittnat om sedan systemet infördes 2008. Ett bindande avtal i tillståndsprocessen, och efterföljande anställningsperiod, är avgörande för att arbetstagaren dels ska få den lön och de villkor som utlovats av arbetsgivaren, dels ska kunna kräva sin rätt gentemot arbetsgivaren vid en tvist.

I propositionen framhåller regeringen att säsongsanställningsdirektivet ger medlemsstaterna möjlighet att bestämma om ett bindande anställningserbjudande eller ett giltigt anställningsavtal ska krävas för att ett tillstånd för säsongsarbete ska beviljas. Regeringen har således, inom ramen för genomförandet av direktivet, haft möjlighet att införa detta i svensk rätt. Regeringen väljer dock att inte göra det med hänvisning till att det inom Regeringskansliet övervägs olika åtgärder som syftar till att stärka arbetstagares ställning vid arbetskraftsinvandring generellt och att det därmed inte är lämpligt att genomföra några förändringar i samband med genomförandet av säsongsanställningsdirektivet (prop. 2017/18:108 s. 33).

Vänsterpartiet välkomnar det arbete som pågår inom Regeringskansliet för att stärka arbetskraftsinvandrares ställning generellt och ser fram emot skarpa lagförslag före mandatperiodens slut. Vi anser dock att regeringen borde utnyttja den möjlighet som direktivet ger att redan nu införa ett bindande anställningserbjudande eller ett giltigt

anställningsavtal som krav för att ett tillstånd för säsongarbete ska beviljas. Det finns ingen anledning att vänta med att införa detta.

Vår uppfattning delas av LO som i sitt remissyttrande anför att ett giltigt anställningsavtal eller ett bindande anställningserbjudande bör ligga till grund för ett tillstånd för säsongarbete. Enligt LO är det anställningserbjudande som finns i dag för arbetskraftsinvandrare från tredjeländer inte bindande enligt svensk rätt och kan därmed inte anses leva upp till säsonganställningsdirektivets krav.

I sammanhanget kan nämnas att Socialdemokraterna och LO inför valet 2014 presenterade tio ordningsregler för arbetsmarknaden i syfte att skapa ordning och reda på densamma. En av reglerna gällde arbetskraftsinvandrare från tredjeländer. Kravet var att arbetserbjudanden måste göras juridiskt bindande. Den socialdemokratiska ledda regeringen har nu alla möjligheter att leva upp till sitt vallöfte. I ett första steg bör arbetserbjudanden göras juridiskt bindande för säsongarbetare från tredjeländer i enlighet med den möjlighet som säsonganställningsdirektivet ger. I ett andra steg bör samma sak gälla övriga arbetskraftsinvandrare från tredjeländer, ett lagförslag som vi förutsätter att regeringen lägger fram i den proposition som är aviserad till september 2018.

Ett giltigt anställningsavtal eller ett bindande anställningserbjudande bör ligga till grund för ett tillstånd för säsongarbete. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Christina Höj Larsen (V)

Ulla Andersson (V)

Ali Esbati (V)

Daniel Riazat (V)

Rossana Dinamarca (V)

Momodou Jallow (V)